

Overigens ziet men er niet veel menschen; ze hebben wel wat anders te doen op zoo'n dorp dan uit wandelen te gaan.

Maar met de oude mannetjes is het iets anders.

Voor hen is de drukte voorbij, ze hebben gewerkt, zoolang het dag was — nu kunnen ze niet meer werken. Gelukkig behoeven ze het niet meer te doen, want wel hebben ze niet zooveel overgehouden, dat ze kunnen leven, maar er wordt voor hen gezorgd. De diaconie doet wat, het Slot doet wat, en sommigen hebben zelfs kinderen, die wat doen; al is het maar twee kwartjes in de week, het helpt toch. En dan de Ouderdomsrente, dat is toch maar een mooi ding, hoor. Ze hebben een goeien ouwen dag.

Wanneer het maar even kan om het weer, komen zij naar het bosch. Op de schoolbanken hebben ze nooit zoo gemakkelijk gezeten als op de boschbanken. De jeugd wordt niet herboren, dat weten ze wel, maar als ze in het bosch zijn, hebben ze vaak een gevoel, alsof ze weer jong worden.

Men noemt ze vanouds: de Boschmannetjes.

Heinrich Lhotzky heeft gezegd, dat mannevrienschap zelden een gesloten huwelijk overleeft, daar de vrouwen geen andere goden naast zich dulden. Het groote bosch geeft in de mannetjes te aanschouwen, dat men met hem gelijk te geven, niet te voorbarig moet zijn, want het schijnt daar, alsof de afgehouden tronk van mannevrienschap uit nieuwe scheuten vruchten voortbrengt, ook tot verhooging van der vrouwen levensgenot.

Maar niet voor alle mannetjes is deze weelde even groot, want, gelijk onder de moeders, die naar het bosch komen, zijn er ook onder de mannetjes: overgelukkigen en zwaarbeproefden.

Overgelukkig zijn de mannetjes, die door hun vrouwen het bosch ingestuurd worden.

Die vrouwtjes zijn vroeger niet gewoon geweest om den geheelen dag haar mannen over den vloer te hebben. Voor dag en dauw gingen ze de deur uit om te werken, totdat de dag was gedaald. „Dat is toch eigenlijk geen leven,” hebben ze geklaagd. Maar ze

schikten zich in hun lot, de drukte met de kinderen maakte veel goed, en voorts heeft het vooruitzicht hen getroost, dat ze wat aan hun leven, d. w. z. aan elkaar, zouden hebben, als ze samen op jaren mochten komen.

Thans zeggen deze vrouwtjes, dat hun mannen er maar eens uit moeten, dat dit goed voor hen zal zijn . . . .

Ze zijn ook niet van gisteren!

Als Vader weg is kunnen ze thuis beter opschieten. Vader wil wel helpen, maar daar houden ze niet van. Met de schoonmaak en den uithaal is het wat anders, maar met het gewone werk kunnen ze het nog best aan. Als het mooi weertje is, zetten ze fijn raam en deur open, om het eens lekker te laten doorwaaien. Ze zijn wel erg bang voor tocht, doch ze wagen het toch maar, want een mensch weet niet, waar al dat stof vandaan komt. Als je de hoekjes en gaatjes maar laat zitten, nou, dan ben je gauw klaar, maar van zoo'n aard zijn ze niet, zie je.

Hoewel de mannetjes opperbest begrijpen, wat Moeder in haar schild voert, doen ze doorgaans maar, alsof ze er niets van begrijpen; dat is aardiger voor Moeder.

Op hun bankje in het bosch lachen ze hun vrouwtjes uit. Die lach klinkt soms als een klacht om eigen droevig lot, maar is toch wezenlijk een lach, waarin ze tegen elkaar opbieden, om voor hun vrouw den eerepalm te bemachtigen als de meest krasse, de zindelijkste en ijverigste van het dorp.

„As Trui van mijn niet meer werkt, is 't gedaan hoor,” zegt Janus.

„Mijn wijf kan nou — 't is zonde, dat ik het zeg — geen vijf minuten met leege handen zitten,” beweert Tinus.

„Nee, dan mot je de mijne hebben, met Vrouwendag is ze d'r vier en zeuventigste ingegaan, en nog werken as een jonge meid, en loopen, man, loopen, as een kievit,” verzekert Driekus.

Sommige mannetjes echter moeten in den verleden tijd spreken, wanneer deze lofzang op de vrouwen aangeheven wordt. Zij prijzen de dooden boven de levenden: „Je had *mijn* vrouw motten kennen, zoo iets heb je nog nooit beleefd . . . .”

Dàt zijn nu de zwaarbepoefden, de weduwnaars.

Toen ze alleen overbleven, zijn ze bij hun dochter of schoondochter gaan inwonen, want de kinderen zeiden, dat het geen doen was om alleen te blijven, en een huishoudster nemen, och, dat viel ook niet mee. Maar als ze alles vooruit geweten hadden, zouden ze hun boeltje niet opgebroken hebben. Ze zouden het niemand aanraden.

Klagen, dat de kinderen niet goed voor hen zijn, zullen ze niet, want dan zouden ze zonde doen. Ze hebben het goed, ze hebben het best, ze krijgen alles op tijd, maar ze zijn niet thuis, ze zijn hun aanspraak kwijt, ze missen de samenleving zoo. Hun vrouwen hadden het altijd wel voorspeld. En nu kunnen ze wel van den een naar den ander trekken, maar och, hier laat je wat en daar vind je wat.

„De gansche Bank van Engeland is te arm om een verlies te vergoeden, gelijk het mijne,” schreef Newton na het sterven zijner vrouw — dat is dezen mannetjes naar het hart gesproken. Maar hij schreef ook, dat hij na haar heengaan nog geen enkelen treurigen dag en geen enkelen troosteloozen nacht had gekend — dat is een sprake, welke ze niet verstaan.

Oude oogen weenen niet gemakkelijk, de tranen zinken onvergoten in het hart terug, maar als ze hadden kunnen weenen, deze zwaarbepoefde mannetjes . . . .

Ze zeggen: „Een vrouw is de rechterhand van een man, zie je, en nou kan een mensch wel leven zonder rechterhand, maar gemakkelijk gaat dat niet.”

Het is de eenzaamheid, die hen benauwt.

Dat ze heel hun leven tegen de eenzaamheid gestreden hebben, is nooit tot hen doorgedrongen, want ze hebben niet diep geleefd. Hun vrouwen en zij hebben steeds samen gestreden. Verdwenen de vrienden, gingen de kinderen de deur uit, stierven de familieleden, zoodat er ledige plaatsen kwamen in hun kring, dan schoven ze, gelijk spelende kinderen, dicht bij elkaar, en hielden elkaar steviger vast, naarmate de kring kleiner werd. Het ging daarbij naar de wet, dat de dingen, naarmate ze ouder worden, de scherpe trekken, welke

Zesde Kerstboek 4